

такого психологічного стану, коли індивід сприймає свою зорову патологію як одне зі своїх індивідуальних якостей, що відрізняє його від інших. Досягнення такого стану можливе тільки при певній цілеспрямованій роботі з дитиною і при адекватному ставленні до неї з боку соціального оточення, при певній психологічній підтримці.

Висновки. Таким чином, одним із шляхів профілактики порушень адаптації у дітей з порушеннями зору до умов інклюзивного закладу є організація цілеспрямованого психолого-педагогічного супроводу.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою технологій психолого-педагогічного супроводу школярів зазначеної категорії в період їх адаптації до інклюзивного освітнього середовища.

Список використаної літератури.

1. Литвиненко, Н.В., (2009), Адаптация школьников в критические периоды развития к образовательной среде : Автореф. дис. на соискание учен. степени доктора. пс. наук : 19.00.07 – педагогическая психология, Самара, 48 с.

2. Синьова, Є.П., (2012), Особливості розвитку і виховання особистості при глибоких порушеннях зору : моногр. / Є.П. Синьова,. Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, Київ, С. 128.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ Я-КОНЦЕПЦІЇ МОЛОДІ З ПОРУШЕННЯМИ ФУНКЦІЙ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ УДК 159.922.62-056.29

Чухрій І. В.,

*кандидат психологічних наук,
докторант кафедри ортопедагогіки і реабілітології
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова*

Актуальність дослідження. Більшість людей до досягнення молодого віку маю більш-менш стійке уявлення про себе, яке формується через оцінку себе, своїх можливостей. Зазначене явище називається Я-концепцією і на думку таких науковців як І.Д. Бех, І.С. Кон, К. Роджерс, М.В. Савчин, А.В. Фурман та інших, є стрижневим утворенням онтогенетичного розвитку і характеризує не тільки систему самопізнання, а й потенційного діяння, вчинкового проживання і творення довкілля та власного Я.

Проте на шляху формування Я-концепція зазнає не лише позитивних, але й негативних впливів, що можуть не лише сприяти виникненню негативних утворень, але й уповільнити її формування в цілому. Розглядаючи особливості формування Я-концепції молодих людей з обмеженнями життєдіяльності, можна припустити, що наявність

функціональних обмежень перешкоджає гармонійному розвитку Я-концепції: з одного боку вроджене порушення функцій заважає формуванню типових складових Я-концепції (наприклад Я-фізичне), з іншого негативна оцінка себе та своїх можливостей та негативна соціальна реакція також можуть пригальмувати її розвиток.

Тема публікації є актуальна на етапі сучасного розвитку України та недостатньо розроблена у вітчизняних наукових дослідженнях.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій. Провідне місце в дослідженні особливостей Я-концепції належить таким науковцям як Р. Бернсу, І. Д.Беху, І.С. Кону, К. Роджерсу, В.В. Століну, М.В. Савчину, А.В. Фурману та ін. Особливості розвитку Я-концепції у осіб з обмеженнями життєдіяльності висвітлені в працях М.П. Матвеевої, Л.В. Тищенко, Н. Рамсі, О.В. Романенко, Є.П. Синьової, Д. Харкота, А.Г. Шевцова та ін. Дослідженням особливостей розвитку Я-концепції у молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату займалися В.М. Синьов, А.Г. Шевцов, О.В. Романенко, І.В. Чухрій.

Мета наукової публікації. Теоретично дослідити проблему розвитку Я-концепції у молодих людей з порушенням функцій опорно-рухового апарату.

Виклад основного матеріалу дослідження. У переважній більшості вітчизняних наукових праць період молодості розглядається під час вивчення особливостей певних видів трудової діяльності або специфічних її проблем. Значної уваги особливостям розвитку особистості в цьому віці не надається. Як з'ясувалося молодість – це один з найменш вивчених вікових періодів, хоча саме в період молодого віку відбувається розквіт людського потенціалу та виконання основних життєвих завдань. Людина не лише розвивається як фахівець, але й активно впливає на розвиток наступних поколінь, тому що в цей період молода людина створює свою власну сім'ю та виховує дітей. Головне завдання особистісного розвитку молодої людини – пошук свого місця в світі дорослих, що нерідко сприймається дуже гостро і характеризується як вікова особливість (Хьелл, Л., Зиглер, Д., 2008).

Молоді люди з обмеженнями життєдіяльності переживають зазначену «кризу молодості» зазвичай з ускладненнями. І потребують не лише активного соціального втручання у вигляді забезпечення робочих місць та соціального супроводу, але й кваліфікованої психологічної допомоги.

Щодо Я-концепції молодої людини, то вона на цей час складається з таких важливих конструктів як Я-трудове (конструкт в якому людина усвідомлює себе як фахівця з певного виду діяльності), Я-сімейне (створення сім'ї і відповідно виконання батьківських ролей) та Я-особистісне (особистісний розвиток та самовдосконалення, велике значення має рефлексія).

У молоді з обмеженнями життєдіяльності може виникати низка проблем, які ускладнюватимуть формування конструктів Я-концепції. Розглядаючи особливості формування Я-концепції молоді людини з порушеннями функцій опорно-рухового апарату, відповідно до наукового дослідження О.В. Романенко, В.М. Синьова, А.Г. Шевцова (Шевцов, А.Г., 2009), І.В. Чухрій та інших, складність виникає ще при розвитку одного з основних компонентів Я-концепції, який формується з початком розвитку самосвідомості в 3-річному віці – Я-фізичного. Усвідомлення образу власного тіла може сповільнюватися не лише через порушення функцій опорно-рухового апарату, що перешкоджає типовому перебігу пізнання предметного світу і власного тіла, себе, своїх можливостей; але й через ряд соціальних факторів, тобто, віддзеркалення уявлення про себе в соціальному оточенні.

Батьки дітей 3-річної дитини відповідно до дослідження М.І. Томчука та І.В. Чухрій нерідко переживають важкі емоційні стани, що є частиною складного процесу прийняття інвалідності дитини. Важкі переживання можуть зашкодити батькам надавати підтримку дитині в розвитку зазначеного психологічного феномену (Томчук, М.І., Чухрій, І.В., 2015).

За результатами досліджень О.В. Романенко, Є.П. Синьової відомо, що Я-фізичне у підлітків з обмеженнями життєдіяльності не розвивається у відповідності з розвитком підлітків з типовим розвитком.

У юнаків з обмеженнями життєдіяльності, на думку Ю.М. Швалба, є низка проблем зі сприйняттям свого тілесного образу.

Можливо зазначені особливості впливають на формування основних конструктів дорослого віку (Я-сімейне, Я-професійне, Я-особистісне) і у більшості досліджуваних молодих людей з обмеженнями життєдіяльності є проблеми працевлаштування через недостатнє бажання взагалі займатися трудовою діяльністю. Через порушення формування Я-тілесного виникає низка проблем у розвитку стосунків з протилежною статтю, що унеможлиблює створення надійних, стійких сімейних стосунків. Переживання стійких негативних емоційних станів може заважати саморозвитку та особистісному зростанню (Чухрій, І.В., 2016).

На думку М.В. Савчина (Савчин, М.В., Василенко, Л.П., 2011) більшість уявлень людини про себе в дорослому віці ґрунтується на організмичному оцінному процесі, який полягає у тому, що людина оцінює позитивно, прагне відчувати ті переживання, які її розвивають або не завдають шкоди (Я здорова, красива, щаслива, вміла, успішна, здатна), і оцінює негативно чи уникає тих, що, на її думку, шкодять її збереженню або розвитку (Я хвора, некрасива, нещаслива, нездатна, неспроможна). Цей процес пов'язаний з тенденцією актуалізації сутнісних сил особистості. Розвиток Я-концепції залежить від самоактуалізації особистості – бажання людини розвиватися. Недостатня активність молодих людей з обмеженнями життєдіяльності в професійній діяльності, в створенні

подружніх стосунків, соціальної активності та інших сферах – може заважати розвитку основного завдання цього періоду – самоактуалізації.

Висновки. За результатами теоретичного аналізу встановлено, що у молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату наявні проблеми з формуванням основних компонентів Я-концепції особистості характерних для молодого віку (Я-професійне, Я-сімейне, Я-особистісне). Причинами зазначених особливостей можуть бути проблеми особистісного розвитку ускладненого порушеннями функцій опорно-рухового апарату.

Перспективи подальших досліджень. В подальшому науковому дослідженні планується емпіричне дослідження зазначених особливостей та розробка психокорекційної програми, спрямованої на подолання несприятливих чинників формування Я-концепції особистості.

Список використаної літератури.

1. Савчин, М.В., Василенко, Л.П., (2011), Вікова психологія: Навчальний посібник, Академвидав, Київ, 368 с.
2. Томчук, М.І., Чухрій, І.В., (2015), Психологія матерів, які виховують дитину з інвалідністю, Монографія, ВОІПОПП, Вінниця, 276 с.
3. Хьелл, Л., Зиглер, Д., (2008), Теорії личности, Питер, СПб, 607 с.
4. Чухрій, І.В., (2016), Особливості формування образу фізичного «Я» молодих людей з порушенням функцій опорно-рухового апарату, Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Додаток 1 до Вип.37, Том IV (72): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», Гнозис, Київ, С. 280-291.
5. Шевцов, А.Г., (2009), Освітні основи реабілітології, [Монографія], «МП Леся», Київ, 484 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

УДК 159:942

*Шайлан О. А.,
студентка спеціальності 053 «Психологія»,
освітнього рівня «Магістр»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. Проблема розвитку пізнавальної сфери дошкільників посідає одне з центральних місць у сучасних дослідженнях дитячої психології. Особлива і пильна увага приділяється психологами у галузі навчання та виховання дітей дошкільного віку, перш за все тому, що в період дошкільного дитинства закладаються основи майбутньої особистості та всіх її сфер (емоційної, інтелектуальної та поведінкової).